Шаблистий Володимир Вікторович,
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

18 лютого 2021 року Верховна Рада Україна прийняла за формою дуже потрібний для всіх демократичних країн закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації «Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)» (набув чинності 17.03.2021) [1]. Цим законом, серед всього іншого, чинний Кримінальний кодекс (далі – КК) України доповнено двома новими статтями та одну суттєву змінено. Про зміст цих норм якраз і буду вести мову, проте виключно в межах постановки проблеми.

1. Ст. 155 КК України з 2001 року змінено вже у четвертий раз, перша редакція стосувалася кримінальної відповідальності за добровільні статеві відносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, без прив'язки до віку потерпілої особи. Пройшло якихось двадцять років і ми всі отримали, увага, кримінально-правову заборону вісімнадцятирічному юнакові цілувати дівчину, якій не виповнилося шістнадцять років:

«Стаття 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку

1. Вчинення повнолітньою особою дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета, -

караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк»…

А тепер з гумором про таке рішення. Назва статті явно ширше за її зміст. Враховуючи вже дворічну практику застосування оновленої ст. 152 КК України, завідомо невдалий зміст якої не критикує тільки, мабуть, лінивий, виникає питання: чому визначення поняття згвалтування не було змінено у ст. 152 так, як це зроблено у ст. 155 КК України? Адже чинна редакція ст. 152 КК України про предмет згвалтування говорить виключно «…з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета…», а ст. 155 КК України: «…з використанням геніталій, іншого органу чи частини тіла або будь-якого предмета…». Найстрашніше – у XXI столітті підліткам до шістнадцяти років категорично заборонено «по-французьки» цілувати своїх «дорослих» залицяльників у віці від вісімнадцяти років, оскільки така повнолітня особа може бути обмежена або позбавлена волі на

строк до п’яти років! Чи може бути жінка суб’єктом згвалтування? Далі коментувати щось важко.

2. Цим же законом КК України доповнено ст. 156^1 «Домагання дитини для сексуальних цілей», в якій на жаль знову повна розбіжність між назвою статті та її змістом, оскільки з незрозумілих поки що для нас причин «домагання дитини» є пропозицією зустрічі, зробленою повнолітньою особою, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, особі, яка не досягла шістнадцятирічного віку, з метою вчинення стосовно неї будь-яких дій сексуального характеру або розпусних дій, у разі якщо після такої пропозиції було вчинено хоча б одну дію, спрямовану на те, щоб така зустріч відбулася (ч. 1 ст. 156^1 КК України).

Дуже недолугим виглядає намагання законодавця дати визначення не домаганню, а цій зустрічі. Згідно з приміткою 1 до ст. 156^1 КК України, під зустріччю в цій статті слід розуміти, у тому числі, зустріч, проведення якої передбачає використання інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій. Думається, укладачі юридичних енциклопедій та тлумачних словників української мови після цього просто залишаться незатребуваними, таку роботу надалі варто доручати авторам цієї примітки. Більш того, санкція ст. 156^1 КК України передбачає обов’язкове додаткове покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – практика застосування відсутня, поки що не зрозуміло, яких права і яких посад позбавляти.

3. Останнє, про «видовищність» кримінального закону. Тепер ми маємо ст. 301^2 «Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи». В межах цієї доповіді акцентуємо увагу виключно на м’яко кажучи чужому для кримінального закону слові «видовищного». Згідно з приміткою до цієї статті, «під видовищним заходом сексуального характеру у цій статті слід розуміти публічний показ у будь-якій формі продукції сексуального характеру або сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій». Чому одразу просто не написати – ПУБЛІЧНИЙ? [2].

На останок – що ж ми за люди, коли публічний показ дитячої порнографії називаємо видовищем? На хвилинку тільки уявіть «нову» статтю 338 КК України, в якій публічну наругу над державними символами замінити на «видовищна наруга».

Замість висновку. На жаль, Верховна Рада України продовжує продукувати дійсно потрібні зміни до КК України, проте їх зміст у науковців викликає відчуття безвиході, а як т оді бути слідчим, прокурорам та суддям?

В подальшому ці поставлені питання знайдуть свої відповідь у ґрунтовному дослідженні як мінімум на рівні наукової статті або науково-практичного порадника для практиків, оскільки зараз ми вже можемо говорити і про згвалтування з необережності, і про згвалтування як малозначне діяння.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації «Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)»: Закон України від 18 лютого 2021 року № 1256-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#n24.

2. Шаблистий В.В., Примаченко В.Ф. Про Ланцаротську конвенцію та кримінальне право. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України (м. Дніпро, 10-11 червня 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 121–122.

Шармар Ольга Михайлівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ (СТ. 368 КК УКРАЇНИ): ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Актуальність дослідження проблемних питань корупційних кримінальних правопорушень зумовлене підвищенням ефективності боротьби з корупцією. Враховуючи, що ст. 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» КК України відноситься до переліку корупційних кримінальних правопорушень, розглянемо проблемні питання об'єктивної сторони цього складу злочину.

Дослідженням цього питання займалися такі науковці як: О. О. Дудоров, В. М. Киричко, А. В. Савченко, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, А. Н. Ярмиш та ін.

Мета статті полягає в аналізі проблемних питань об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 368 КК України.

Унаслідок ратифікації Верховною Радою України у 2006 р. Кримінальної конвенції по боротьбі з корупцією 1999 р. і Конвенції ООН проти корупції (2003 р.) в КК України було внесено низку змін. Відповідно до ст. 3 Кримінальної конвенції зазначається: «Кожна Сторона вживатиме таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для встановлення у своєму національному законодавстві кримінальної відповідальності за умисне вчинення вимагання чи одержання будь-якими посадовими особами прямо чи опосередковано будь-якої неправомірної переваги, для них особисто чи для інших осіб,